

5778

Torah from Around the World

*De dag waarop jij werd geboren
is de dag waarop de Eeuwige besloot
dat de wereld niet zonder jou kan bestaan.*

Rabbi Nachman van Bratislav

Sjabbat 6 januari 2018 / 19 Tevet 5778, Sjemot, Sjemot/Exodus 1:1 - 6:1

Tanach blz. 109 - 118

Haftara: Jesjaja 27:6 - 28:13, 29:22-23

Tanach blz. 842 - 843, 847

Commentaar: Rabbijn Marci N. Bellows is rabbijn van de synagoge B'nai Tora in Wantagh, NY.

vertaler: Sera Spanier

[Het Engelse origineel](#)

Wachten op een held

Als het bijbelboek Sjemot/Exodus een rock opera zou zijn (en wensen we niet in stilte dat dit zo zou zijn?), zou die kunnen beginnen met de Hebreeuwse slaven die samen de woorden zouden zingen die Bonnie Tyler zo beroemd maakte in de jaren tachtig van de vorige eeuw:

Waar zijn alle goede mannen gebleven en waar zijn alle goden?

Waar is de gewiekste Hercules om tegen de groeiende overmacht te vechten?

Is er geen blanke ridder op een vurig ros?

Diep in de nacht woel ik in mijn bed en droom ik over wat ik nodig heb.

Ik heb een held nodig, tot het eind van de nacht wacht ik op een held;
Hij moet sterk zijn en hij moet snel zijn
en net uit het strijdperk terug . . .

(Zeuren om een held, van Jim Steinman en Dean Pitchford).

Als ik weer uit mijn musical-momentje stap, valt me op hoeveel van het Exodus-verhaal gaat over de passieve Hebreëen die collectief ‘wachten op een held’, vooral als je bedenkt hoe we er traditioneel les over geven en interpreteren. We leren hoe ze eindeloos zwaar werk verrichten onder de woestijnzon en hoe ze hieronder lijden, enkel en alleen om te voldoen aan de wrede commando's van een Farao „die Jozef niet had gekend”. (Sjemot 1:8) Op het eerste gezicht zijn er slechts een paar voorbeelden van actie of heldendom, totdat Mosjé volwassen is geworden en hoort dat hij voorbestemd is om de verlosser van het joodse volk te worden.

Echter, bij nauwkeuriger lezen van de tekst stuiten we op een aantal belangrijke daden van verzet, dapperheid en medelijden. En het interessantste is: al deze daden worden uitgevoerd door vrouwen.

Na het bevel van de Farao dat alle pasgeboren zonen van Hebreeuwse vrouwen onmiddellijk moesten worden gedood, horen we meteen over de heldhaftige rebellie van de twee vroedvrouwen Sjifra en Poea. Deze vroedvrouwen volgden het bevel van de Farao niet op, integendeel, zij redden iedere jongen. Toen de Farao hun hierover ondervroeg, reageerden ze heel laconiek en antwoordden dat de Hebreeuwse vrouwen zo snel bevielen dat de baby's er al waren voordat zij bij de moeders aankwamen. (Sjemot 1:15-19)

Jammer genoeg vertelt de tekst niet veel over deze twee vrouwen; er bestaat zelfs wat onenigheid over wie zij werkelijk waren. „Het is onduidelijk vanuit het Hebreeuws bekeken of zij Hebreeuwse vrouwen zijn die als vroedvrouw werken, of Egyptische vroedvrouwen die de Hebreeuwse vrouwen helpen. Het is ook mogelijk dat de verteller hier de namen noemt van de opzichters van twee verenigingen van vroedvrouwen, of de namen van de verenigingen zelf. Het is hoe dan ook frappant dat de namen van deze twee vrouwen zijn overgeleverd, terwijl de naam van de Farao niet wordt genoemd." 1) Ondanks dit gebrek aan informatie geeft de Tora hoog op over de levensreddende acties van Sjifra en Poea en de rol die zij spelen door te zorgen dat Mosjé na zijn geboorte in leven blijft.

Tegen deze achtergrond ontmoeten we Jocheved en Amram 2), die al ouders zijn van twee jonge kinderen (Aharon en Mirjam) en nu in verwachting zijn van een derde kind. Je kunt je afvragen: als de Jisraëlieten wisten dat de Farao zo'n verschrikkelijk bevel had gegeven, waarom gingen zij dan door met het krijgen van kinderen? Wel, dit vroegen de rabbijnen zich ook af. Hier verschijnt Mirjam, een van onze grootste heldinnen, op het toneel. De rabbijnen geloofden dat Amram een groot geleerde van zijn tijd was. Toen hij hoorde van Farao's plannen om alle jongetjes te doden, scheidde hij van zijn vrouw om er zo zeker van te zijn dat er niet nog meer kinderen bij hen zouden worden geboren. Alle andere families volgden al gauw zijn voorbeeld.

Dan openbaart de kleine, vijf jaar oude Mirjam haar profetische gaven als ze Amram van repliek dient: „Vader, jouw besluit is erger dan dat van de Farao. Het bevel van de Farao betreft alleen de mannelijke kinderen, maar jij hebt zowel tegen de mannelijke als de vrouwelijke kinderen dit bevel gegeven (omdat al de Hebreeuwse mannen zich terug trokken van hun vrouwen, zouden er geen zonen én dochters meer geboren worden). De Farao gaf dit

bevel alleen voor deze wereld, maar jij gaf het voor deze wereld en voor de toekomstige wereld (een baby die werd geboren en gedood als gevolg van Farao's besluit zou de *Olam Haba* – de Komende Wereld - bereiken, maar een ongebooren kind zou dit niet bereiken). (Babylonische Talmoed, *Sotah* 12a)

Jocheved schenkt dapper het leven aan een Hebreeuwse jongen. Ze weigert om toe te staan dat hij wordt gedood en verbergt hem drie maanden lang. Dit moet een vreselijk bange tijd zijn geweest, denk maar eens aan de kinderen die tijdens de Sjoa werden verborgen. Ieder gehuil moet angst hebben gewekt, omdat dit ieder moment door de Egyptische soldaten kon worden ontdekt.

Desalniettemin gaat de profetie van Mirjam verder: „...toen mijn broer Mosjé werd geboren, vulde ons huis zich met licht. Ofschoon ik pas vijf jaar was voorzag ik dat dit pasgeboren kind een groot leider zou worden en ons volk uit de slavernij zou verlossen." 3) Met deze hoop in gedachten maakt Jocheved liefdevol een mandje waarin Mozes de rivier zou kunnen afdrijven, hopelijk naar een veilige plek. De Talmoed (Babylonische Talmoed, *Megilla* 14a) laat Mirjam zelfs op de oevers van de Nijl staan, terwijl ze zorgzaam haar broertje volgt als hij naar het koninklijk paleis drijft, naar zijn nieuwe leven als de zoon van Farao's dochter en naar zijn bestemming.

Wij voegen Farao's dochter toe aan onze lijst als zij besluit om een kind dat duidelijk van de Bné Jisraël is, op te voeden als was het van haarzelf. Dit stond haaks op het besluit van haar vader, maar dat schijnt haar niet te raken. Ook voegen we Tsipora toe, de Midjanitische vrouw van Mosjé die zelf haar zoon Gersjom besneed, opdat hij zijn plaats in de Hebreeuwse gemeenschap kon innemen.

Deze zes vrouwen beschikken over ongelofelijke kracht, vasthoudendheid en gotspe. Zij zijn in staat om geopenbaarde inspiratie te ontvangen en daarnaar te handelen. Zij wachten niet op een 'gewiekste Hercules' of op een 'ridder op een wit paard'. Integendeel, zij nemen naar beste kunnen het heft in eigen hand en zorgen zelf voor de verandering. Deze vrouwen, onze voorouders, inspireren ons en herinneren ons eraan dat de macht voor ieder van ons - mannelijk en vrouwelijk, jong en oud, rijk en arm - in onze eigen handen ligt. We hoeven niet te wachten tot iemand ons komt redden. We kunnen dat zelf doen, hier en nu.

1. Tamara Cohn Eskenazi, ed., Andrea L. Weiss, assoc. Ed., *The Torah: A Women's Commentary* (New York: URJ Press and WRJ, 2008), p. 309
2. "A certain man of the house of Levi went and married a woman of Levi," (Exodus 2:1). Zij zijn geïdentificeerd als Amram en Jochebed in Exodus 6:20.
3. Ellen Frankel, *de Vijf Boeken van Miriam*, San Francisco: Harper San Francisco, 1997, p.95.